

MØTEPROTOKOLL

Organ: Råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse
Dato: 09.11.2022
Tid: 09:00 – 12:35
Sted: Kommunestyresalen
Under ledelse av: Leder av REF, Arve Bergum

Til stede:

	NAVN OG PARTI:	FORFALL:
Leder	Arve Bergum	
Nestleder	Sverre Karper	
Medlem	Anne Dina Bjerke	
Medlem	Marit Randi Solberg	
Medlem	Einar Granum	F
Medlem	Anne S. Toftemo Kvisberg	
Varamedlem	Laila Engjom	Einar Granum

Antall representanter inkl. varamedlemmer: 6

Til stede fra administrasjonen:

Bjørn Rasset

Til stede fra politisk ledelse:

Varaordfører Stig Melbø (til og med REF- sak 34/22)

Godkjenning av innkalling:

Godkjent, men sak 36/22 burde vært på den opprinnelige sakslista.

Godkjenning av saksliste:

Leder av REF bestemmer sakslista. REF mener de kan bestemme hvem som skal orientere om saker de etterspør. Saksliste derfor ikke godkjent.

Behandlingsrekkefølge:

Som innkallingen

Orienteringer:

- Saksgang handlings- og økonomiplan 2023-2026 og budsjett 2023, ved varaordfører Stig Melbø

Leder av REF foreslo til dette møtet to orienteringssaker som ikke ble satt på dagsorden (se møteinnkallingen). Disse to orienteringene ble ikke behandlet, men ble kommentert med at det var uakseptabelt at ingen fra kommunen kunne gi en orientering om disse to punktene. Svaret til leder for REF i forkant av møtet vedr. årsaken, var følgende:

*«Det er varaordfører som møter for ordfører. Kommunedirektøren er på samme tjenestereise som ordfører, og det er ingen orienteringer fra kommunedirektøren i dette møte. **Det er derfor de punktene er tatt ut fra dagsorden.** Orientering om psykiatritjenesten kan en komme tilbake til på et senere møte.*

Om kommunedirektørens forslag til årsbudsjett, handlings- og økonomiplan:

Alle som vil kan se sendingen fra møte i kommunestyret 3. nov. – kommunedirektørens framlegg, - fra kl. 09.00, eller etter møtet. Sendingen ligger på kommunens hjemmeside. Forslaget til årsbudsjett mv. og kommunedirektørens presentasjon blir sendt til REF etter kommunestyrets møte 3. nov. REFs innspill blir sendt til formannskap/kommunestyret»

Planlagt møtet i REF 07.12.22 flyttes til 09.12.22. Dette p.g.a. kollisjon med møtet i formannskapet samme dato.

Godkjenning av protokoll: Elektronisk godkjenning vedlegges protokollen.

SAKER TIL BEHANDLING:

Sak 32/22

ØKONOMI- OG AKTIVITETSRAPPORT FOR 2. TERTIAL 2022

Sak 33/22

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLANEN 2023 - 2026 OG BUDSJETT FOR 2023.

Sak 34/22

YTRINGSFRIHETSKOMMISJONENS UTREDNING, NOU 2022:9

Sak 35/22

ORIENTERINGER, DRØFTINGER, REFERATER OG NYE SAKER REF 09.11.2022.

Sak 36/22

**INNSPILL TIL PLAN FOR KOMMUNENS ARBEID FOR Å FOREBYGGE
OMSORGSSVIKT OG ATFERDSPROBLEMER**

REF-32/22

Ark.:

Arkivsaksnr.: 22/1959

ØKONOMI- OG AKTIVITETSRAPPORT FOR 2. TERTIAL 2022

Behandling:

Arve Bergum fremmet følgende forslag til uttalelse:

Rapporten er gjennomgått. Det er ingen regnskapsposter på områdene Helse og Omsorg som i nevneverdig grad krever budsjettjustering.

Votering:

Enstemmig vedtatt

Vedtak:

Rådet for eldre og personer med funksjonsnedsettelse har følgende uttalelse til økonomi- og aktivitetsrapport for 2. tertial 2022:

Rapporten er gjennomgått. Det er ingen regnskapsposter på områdene Helse og Omsorg som i nevneverdig grad krever budsjettjustering.

REF-33/22

Ark.:

Arkivsaksnr.: 22/1962

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLANEN 2023 - 2026 OG BUDSJETT FOR 2023.

Behandling:

Arve Bergum fremmet følgende forslag til uttalelse:

I sak 28 / 21 uttalte vi oss om 2022 Budsjettet og Handlings og Økonomiplan 2023 – 2025. Rådene fra i fjor er dessverre like relevante i år.

Kommunens ledelse har sikkert i mange måneder arbeidet med årets budsjett. Det har vært en lukket prosess. Papirbunken på 217 sider har vi i REF mottatt tre arbeidsdager før behandlingen i møtet 9. nov.

Hvis man mener noe med et åpent folkestyre hvor ulike synspunkter og meningsbrytninger er ønsket er det klart utilfredsstillende. Hvis man er trygg på at bare kommuneledelsens

mening er den riktige er det sikkert greit og stenge ute synspunkter som kan virke forstyrrende for dem.

REF har tidligere ønsket at budsjetter, handlings og økonomiplaner blir presentert i en form som også vi «vanlige folk» kan forstå og få kunnskap fra.

Vi har lært at ca. 90% av offentlige årsbudsjetter omfatter bundne utgifter som lokalpolitikere i liten grad kan påvirke noen uker før neste årsbudsjett er gjeldene. Presentasjonen av neste års budsjett bør heller løfte fram de budsjettpostene hvor politikernes synspunkter har betydning for drift og tjenesteyting.

Å spå om framtiden er vanskelig. Langtidsbudsjettering synes like vanskelig. En sammenligning av samme årsbudsjett fra det ene året til det neste viser at langtidsbudsjettering er lite egnet som styringsverktøy.

REF ønsker å løfte fram følgende saker som bør løses omgående:

- Møteplasser på sykehjemmene hvor inneliggende og pårørende kan møtes og eventuelt dele et måltid sammen. REF har etterlyst det gjentatte ganger også overfor Ordføreren som uttalte at «hun tok det på største alvor».
- Kommunen knytter seg til den ideelle organisasjon «Livsgledehem» som kan gi nyttig råd og veiledning for å skape mer liv og glede på de ulike sykehjem og bofelleskap.
- Det haster med å bedre hverdagstilbudet til de mange både unge og eldre som sliter med psykiske sykdommer og ruslidelser. Fortsatt er alkoholmisbruk tallmessig den største gruppen. Vi trenger ikke flere planer, men engasjerte medarbeidere som evner å gjøre en forskjell i møte med de som sliter
- Kommunens ønske om at flest mulig skal bo hjemme lengst mulig krever at kommunens tjenester som nok og forsvarlig drikkevann, renovasjon, post, nærbutikk og nettilknytning er tilgjengelig i hele kommunen. Kommunens egne innbyggere bør prioriteres før «fritidsinnbyggerne».
- REF ber om eget budsjett på Kr. 50.000, -. Dette skal dekke egne arrangementer med innbyggere/lag og foreninger.
Denne budsjettposten dekker også tilskuddet til arrangering av Eldredagen med kr. 100,-pr. person ifølge vedtak.

Votering:

Enstemmig vedtatt

Vedtak:**Rådet for eldre og personer med funksjonsnedsettelse har følgende uttalelse til handlings- og økonomiplanen 2023 – 2026 og budsjett for 2023:**

I sak 28 / 21 uttalte vi oss om 2022 Budsjettet og Handlings og Økonomiplan 2023 – 2025. Rådene fra i fjor er dessverre like relevante i år.

Kommunens ledelse har sikkert i mange måneder arbeidet med årets budsjett. Det har vært en lukket prosess. Papirbunken på 217 sider har vi i REF mottatt tre arbeidsdager før behandlingen i møtet 9. nov.

Hvis man mener noe med et åpent folkestyre hvor ulike synspunkter og meningsbrytninger er ønsket er det klart utilfredsstillende. Hvis man er trygg på at bare kommuneledelsens mening er den riktige er det sikkert greit og stenge ute synspunkter som kan virke forstyrrende for dem.

REF har tidligere ønsket at budsjetter, handlings og økonomiplaner blir presentert i en form som også vi «vanlige folk» kan forstå og få kunnskap fra.

Vi har lært at ca. 90% av offentlige årsbudsjetter omfatter bundne utgifter som lokalpolitikere i liten grad kan påvirke noen uker før neste årsbudsjett er gjeldene. Presentasjonen av neste års budsjett bør heller løfte fram de budsjettpostene hvor politikernes synspunkter har betydning for drift og tjenesteyting.

Å spå om framtiden er vanskelig. Langtidsbudsjettering synes like vanskelig. En sammenligning av samme årsbudsjett fra det ene året til det neste viser at langtidsbudsjettering er lite egnet som styringsverktøy.

REF ønsker å løfte fram følgende saker som bør løses omgående:

- Møteplasser på sykehjemmene hvor inneliggende og pårørende kan møtes og eventuelt dele et måltid sammen. REF har etterlyst det gjentatte ganger også overfor Ordføreren som uttalte at «hun tok det på største alvor».
- Kommunen knytter seg til den ideelle organisasjon «Livsgledehem» som kan gi nyttig råd og veiledning for å skape mer liv og glede på de ulike sykehjem og bofelleskap.
- Det haster med å bedre hverdagstilbudet til de mange både unge og eldre som sliter med psykiske sykdommer og ruslidelser. Fortsatt er alkoholmisbruk tallmessig den største gruppen. Vi trenger ikke flere planer, men engasjerte medarbeidere som evner å gjøre en forskjell i møte med de som sliter
- Kommunens ønske om at flest mulig skal bo hjemme lengst mulig krever at kommunens tjenester som nok og forsvarlig drikkevann, renovasjon, post, nærbutikk og nettilknytning er tilgjengelig i hele kommunen. Kommunens egne innbyggere bør prioriteres før «fritidsinnbyggerne».
- REF ber om eget budsjett på kr. 50.000, -. Dette skal dekke egne arrangementer med innbyggere/lag og foreninger.

Denne budsjettposten dekker også tilskuddet til arrangering av Eldredagen med kr. 100,-pr. person ifølge vedtak.

YTRINGSFRIHETSKOMMISJONENS UTREDNING, NOU 2022:9**Behandling:**

Sverre Karper fremmet følgende forslag til uttalelse:

REF begynner nå sitt siste år før nytt råd velges etter kommunevalget neste år. Et gjennomgående problem siden vi ble valgt i 2019 har vært manglende forståelse og respekt for hvorfor kommunene er lovpålagt å ha rådgivende utvalg for ungdom, funksjonshemmede og eldre.

Rådene skal prøve å bøte på de vanskeligheter disse gruppene har til å delta og bli hørt i det offentlige ordskiftet.

Det er vedtatt detaljerte retningslinjer for rådsmedlemmene, arbeidsdelingen mellom rådet og kommuneadministrasjonen og mellom rådet og politikerne.

Grunntanken er at rådet kan behandle og gi uttalelser i alle saker som det finner ønskelig i tillegg til alle saker som administrasjon eller politikere ønsker uttalelser om.

Prinsippet skal da være at Rådet får oversendt sakene så tidlig i beslutningsprosessen at det kan påvirke politiske vedtak.

Ytringsfrihetskommissjonens utredning (NOU 2022:9) ble lagt fram for politikerne av lederen Kjersti Løken Stavrum under «Arendals uka» i august i år.

Her framgår at 15 – 20 % av den norske befolkning har funksjonshemming som vanskeliggjør deres ytringsfrihet. Dette på grunn av at de ikke får tilgang til informasjon, de er fysisk utestengt fra ytringsarenaene og transportmidler alle andre har. De får ikke deltatt i det politiske liv, de får rett og slett ikke muligheten til å være samfunnsborger på lik linje med alle andre.

Slik blir ca. 1200 personer i Gausdal utestengt fra det fellesskapet som gjennom vedvarende tanke og idéutvikling skal bygge grunnlaget for vårt folkestyre.

For ordføreren bør det være et tankekors at Helse og omsorgstjenesten som i denne valgperioden er redusert med ca. 25% har vært avgjørende for at kommunen har blitt slettet fra ROBEK listen. Denne innsparingen rammer nettopp de innbyggerne som ikke har ytringsfrihet.

Samtidig er REF sin tilgang på faktainformasjon fra kommunens ledelse om konsekvensene av reduksjonene i disse tjenester i stor grad blitt vanskeliggjort eller nektet.

Skal REF kunne gi lovpålagte uttalelser til politikerne trenger vi tidligere og mer detaljert informasjon enn det som framgår av politiske saksutredninger. Bare slik kan vi gi faktabaserte råd som kan påvirke den videre politiske behandling.

Kommunedirektørens stadige påpekning om at vi bare har rett på den informasjon politikerne får faller på sin egen uegnethet.

Ordføreren har ved tidligere anledning gitt uttrykk for bekymring for manglende rekrutering til politisk arbeid. REF deler den bekymringen.

Skal politisk engasjement ha mening må flest mulig stemmer brytes mot hverandre i likeverdighet og slik sikre et demokratisk folkestyre. I en slik sammenheng er meningene til de som har andre perspektiver enn en selv av avgjørende betydning.

Utstrakt bruk av delegering til Kommunedirektøren eller ferdigskrevne forslag til vedtak fra Kommunedirektøren til behandling i politiske møter hindrer en slik meningsutveksling.

Kommunedirektøren skal imidlertid sikre en forsvarlig saksbehandling som presenteres for de folkevalgte og innbyggerne i en forståelig form.

Etter Kommuneloven er det Ordføreren og ikke Kommunedirektøren som har innstillingsrett til politiske vedtak.

Ytringsfrihetskommissjonens utredning bør snarest mulig og i god tid før kommunevalget om et år behandles politisk for å gjennomføre tiltak for å sikre at flest mulig av de 1200 gausdølene som i dag ikke har ytringsfrihet har det til neste års kommunevalg.

Votering:

Enstemmig vedtatt

Vedtak:

Rådet for eldre og personer med funksjonsnedsettelse har følgende forslag til uttalelse til Ytringsfrihetskommissjonens utredning, NOU 2022:9:

REF begynner nå sitt siste år før nytt råd velges etter kommunevalget neste år.

Et gjennomgående problem siden vi ble valgt i 2019 har vært manglende forståelse og respekt for hvorfor kommunene er lovpålagt å ha rådgivende utvalg for ungdom, funksjonshemmede og eldre.

Rådene skal prøve å bøte på de vanskeligheter disse gruppene har til å delta og bli hørt i det offentlige ordskiftet.

Det er vedtatt detaljerte retningslinjer for rådsmedlemmene, arbeidsdelingen mellom rådet og kommuneadministrasjonen og mellom rådet og politikerne.

Grunntanken er at rådet kan behandle og gi uttalelser i alle saker som det finner ønskelig i tillegg til alle saker som administrasjon eller politikere ønsker uttalelser om.

Prinsippet skal da være at Rådet får oversendt sakene så tidlig i beslutningsprosessen at det kan påvirke politiske vedtak.

Ytringsfrihetskommissjonens utredning (NOU 2022:9) ble lagt fram for politikerne av lederen Kjersti Løken Stavrum under «Arendals uka» i august i år.

Her framgår at 15 – 20 % av den norske befolkning har funksjonshemming som vanskeliggjør deres ytringsfrihet. Dette på grunn av at de ikke får tilgang til informasjon, de er fysisk utestengt fra ytringsarenaene og transportmidler alle andre har. De får ikke deltatt i det politiske liv, de får rett og slett ikke muligheten til å være samfunnsborger på lik linje med alle andre.

Slik blir ca. 1200 personer i Gausdal utestengt fra det fellesskapet som gjennom vedvarende tanke og idéutvikling skal bygge grunnlaget for vårt folkestyre.

For ordføreren bør det være et tankekors at Helse og omsorgstjenesten som i denne valgperioden er redusert med ca. 25% har vært avgjørende for at kommunen har blitt slettet fra ROBEK listen. Denne innsparingen rammer nettopp de innbyggerne som ikke har ytringsfrihet.

Samtidig er REF sin tilgang på faktainformasjon fra kommunens ledelse om konsekvensene av reduksjonene i disse tjenester i stor grad blitt vanskeliggjort eller nektet.

Skal REF kunne gi lovpålagte uttalelser til politikerne trenger vi tidligere og mer detaljert informasjon enn det som framgår av politiske saksutredninger. Bare slik kan vi gi faktabaserte råd som kan påvirke den videre politiske behandling.

Kommunedirektørens stadige påpekning om at vi bare har rett på den informasjon politikerne får faller på sin egen uegnethet.

Ordføreren har ved tidligere anledning gitt uttrykk for bekymring for manglende rekruttering til politisk arbeid. REF deler den bekymringen.

Skal politisk engasjement ha mening må flest mulig stemmer brytes mot hverandre i likeverdighet og slik sikre et demokratisk folkestyre. I en slik sammenheng er meningene til de som har andre perspektiver enn en selv av avgjørende betydning.

Utstrakt bruk av delegering til Kommunedirektøren eller ferdigskrevne forslag til vedtak fra Kommunedirektøren til behandling i politiske møter hindrer en slik meningsutveksling.

Kommunedirektøren skal imidlertid sikre en forsvarlig saksbehandling som presenteres for de folkevalgte og innbyggerne i en forståelig form.

Etter Kommuneloven er det Ordføreren og ikke Kommunedirektøren som har innstillingsrett til politiske vedtak.

Ytringsfrihetskommisjonens utredning bør snarest mulig og i god tid før kommunevalget om et år behandles politisk for å gjennomføre tiltak for å sikre at flest mulig av de 1200 gausdølene som i dag ikke har ytringsfrihet har det til neste års kommunevalg.

REF-35/22

Ark.:

Arkivsaksnr.: 22/1963

ORIENTERINGER, DRØFTINGER, REFERATER OG NYE SAKER REF 09.11.2022.

Behandling:

Følgende ble referert:

- Brev til Gausdal kommune om tilskudd til arrangering av eldredagen 2022. Regnskapet for arrangementet refereres når dette foreligger.

- Brev fra Gausdal kommune om søknad om tilskudd til inkludering av barn og unge der offentlige instanser, private aktører og frivillige organisasjoner kan søke om støtte. REF er ingen aktør som i denne sammenhengen kan/vil søke om støtte.
- Orientering om Innlandet fylkes eldrerådskonferanse 2. – 3. november
- Invitasjon fra SAFO (samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner) til områdemøte 17.11.22. Anne G. Svendsen og Anne S. Toftemo Kvisberg deltar.

REF tar referatene til etterretning

Nye saker REF:

- Handlings- og økonomiplanen 2023-2026 og budsjett 2023
- En oversikt om hvordan psykiatritjenesten fungerer pr. i dag

REF har ingen nye saker, men vil følge opp de to kulepunktene som står i protokollen i møtet 09.12.2022

REF-36/22

Ark.:

Arkivsaksnr.: 22/1864

INNSPILL TIL PLAN FOR KOMMUNENS ARBEID FOR Å FOREBYGGE OMSORGSSVIKT OG ATFERDSPROBLEMER

Behandling:

Sverre Karper fremmet følgende forslag til uttalelse:

Planen ble oversendt kommunen 23.mars 2022 etter utarbeidelse av administrasjonen i Øyer og Gausdal. Den ble behandlet i Formannskapet 26. okt.22 som ønsket innspill fra bl.a. REF. Bakgrunn for planen er et nytt lovkrav gjeldene fra 1.1.2022 at Kommunestyret skal vedta en plan om Overordnede mål og strategier for det helhetlige tjenestetilbudet med ansvarsfordeling mellom de ulike etatene, organisering av oppgaveløsning og samarbeid etatene imellom

Det er listet opp hele 51 forbyggende og helsefremmende tilbud / tiltak til målgruppene i Gausdal. Det er klart ønskelig med bedring av forebygging og behandling av omsorgssvikt og adferdsproblemer for barn og unge i kommunen.

Erfaringsmessig må ansvar, oversikt og organisering av slikt arbeid forankres hos en eller få. Det må kommuniseres ut til alle som har kontakt med barn og unge.

Generelt er det et stort underskudd i denne sårbare gruppen, både hos barna og pårørende av opplevelse av «å bli sett og at noen bryr seg om meg».

Alle som blir kjent med en av de kan gjøre en stor forskjell bare ved å se enkeltmennesket og vise omsorg. Det krever ingen spesialutdannelse, men evnen til å bygge tillit.

Ved behov må det være lett for den som prøver å hjelpe å kunne samsnakke med ledelsen om veien videre.

Utfordringen når ulike fagpersoner med ulike arbeidssteder og erfaringer sammen skal bøte på kompliserte problemer hos sårbare barn og familier er at mesteparten av tiden går med til «hvem, hva og hvordan».

Kunsten er å bygge tillit blant behandlerne og sammen prøve å gjøre hverandre gode.

Det enkle er ofte det beste.

Votering:

Enstemmig vedtatt

Vedtak:

Rådet for eldre og personer med funksjonsnedsettelse har følgende forslag til uttalelse til plan for kommunens arbeid for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer:

Planen ble oversendt kommunen 23.mars 2022 etter utarbeidelse av administrasjonen i Øyer og Gausdal. Den ble behandlet i Formannskapet 26. okt.22 som ønsket innspill fra bl.a. REF. Bakgrunn for planen er et nytt lovkrav gjeldene fra 1.1.2022 at Kommunestyret skal vedta en plan om Overordnede mål og strategier for det helhetlige tjenestetilbudet med ansvarsfordeling mellom de ulike etatene, organisering av oppgaveløsning og samarbeid etatene imellom

Det er listet opp hele 51 forbyggende og helsefremmende tilbud / tiltak til målgruppene i Gausdal. Det er klart ønskelig med bedring av forebygging og behandling av omsorgssvikt og adferdsproblemer for barn og unge i kommunen.

Erfaringsmessig må ansvar, oversikt og organisering av slikt arbeid forankres hos en eller få. Det må kommuniseres ut til alle som har kontakt med barn og unge.

Generelt er det et stort underskudd i denne sårbare gruppen, både hos barna og pårørende av opplevelse av «å bli sett og at noen bryr seg om meg».

Alle som blir kjent med en av de kan gjøre en stor forskjell bare ved å se enkeltmennesket og vise omsorg. Det krever ingen spesialutdannelse, men evnen til å bygge tillit.

Ved behov må det være lett for den som prøver å hjelpe å kunne samsnakke med ledelsen om veien videre.

Utfordringen når ulike fagpersoner med ulike arbeidssteder og erfaringer sammen skal bøte på kompliserte problemer hos sårbare barn og familier er at mesteparten av tiden går med til «hvem, hva og hvordan».

Kunsten er å bygge tillit blant behandlerne og sammen prøve å gjøre hverandre gode.

Det enkle er ofte det beste.